

Zvuk řeči jako realita a fikce

Pavel Machač

Komplikovaný vztah mezi *předmětem vnímání* a *vnímáním předmětu* zasahuje i tak všední, a přitom významný fenomén každodenní potřeby, jakým je zvuk řeči. Řeč v podobě, v jaké ji nejčastěji užíváme, je reprezentována signálem zdánlivě značně nedokonalým a pochybným. Často totiž postrádá kontrast mezi jednotkami, potřebný k jejich adekvátní identifikaci, a stává se pozoruhodně spleťtým tkanivem náznaků a enigmatických nápověd. Tuto – s jistou nadsázkou řečeno – trpkou skutečnost však při percepci rodného jazyka zlehka kompenzujeme, aniž bychom si jako posluchači povšimli, že během rozhovoru provádíme rekonstrukční práce, a aniž bychom si všimli jako mluvčí, že vytváříme polotovary. Nevšimneme si, dokud komunikace plní svůj hlavní účel.

Přednáška bude zaměřena na redukované řečové formy na úrovni slov a slovních spojení, které tvoří drtivou většinu našeho běžného vyjadřování. Zvukové ukázky a jejich rozbor naznačí některé principy identifikace redukovaných forem a úlohu kontextu pro rozpoznatelnost lexikálních jednotek v souvislé řeči. Řečové redukce různého stupně a rozsahu budou nahlíženy z hlediska stability a variability fonetických rysů. Na základě konceptu *minimální fonetické informace* obsažené v řečovém signálu se dotkneme vlivu percepcce na vynakládání mluvního úsilí mluvčím. Představen bude rovněž příklad potenciální hláskové změny v současné češtině. Na nedávno provedených studiích budou následně ukázány foneticko-fonologické procesy odehrávající se ve spontánní češtině.

Fonetické redukce, jež nás provázejí v každodenní komunikaci, zahrnují jak výrazně komplikované a variabilní struktury v oblasti produkční a akustické, tak zjednodušující milosrdný „sebeklam“ v oblasti percepční, přičemž interakce obou těchto procesů vede ke vzájemnému porozumění. Cílem přednášky je nabídnout posluchačům vhled do problematiky, která je sice v samotném řečovém aktu povětšinou nenápadná, avšak zároveň je podmínkou pro odpovídající průběh mluvené komunikace.